

KULTUR

Mer kultur: Recensionerna, krönikorna, kulturnyheterna och debatten – mer läsning på vk.se/kultur

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 E-post: kultur@vk.se

Med språklig lyhördhet avtäcks ny mark i Norrbottens inland

LITTERATUR

Linda Jones

De tar allt ifrån mig
Bonnier Carlsen

ROMAN. Platsen för Linda Jones andra roman, *De tar allt ifrån mig*, är ett mindre samhälle i Norrbottens inland, en av dessa svenska byar där nedmontering pågår. Skolor försvinner, service skärns ner, fotbollsplaner växer igen.

Och som konsekvens: ett växande avstånd mellan stad och land, ömsesidig mistro mellan tätort och glesbygd, mellan makt och vanmakt.

I Linda Jones roman har inlandsorten fått namnet Marken. Det är ett smart val – ett namn som doftar jord och vardag, samtidigt som det pekar mot något större och högtidligare, ett arv att värda och förvalta.

Något bestående i en tid där allt fast och stillastående står under hot.

Snart finns det väl bara en företeelse kvar där landsbygdens folk kan rå sig självt, styra efter egna regler och traditioner... Älgjakten. Det sista heliga.

Ett beslut om inställd älgjakt, fattat av länsstyrelsen över de berörda huvudena – där någonstans gränsen. Åtminstone för människorna i Linda Jones roman. Anledningen till förbudet är att ett märkligt djur syns i skogarna kring Marken, en hybrid av älg och något annat, ett mystiskt väsen som får namnet Korsningen.

Till dess att detta ökända djur påträffats och undersökts när-

Det är en sjaskig historia som sprack-er fasader och blottar sprick-or. Men den berättar också om vänskap och mod.

Linda Jones hittar i huvudsak helt rätt i det mnerade landskap som numera är norrlandslitteraturs, skriver VK:s Anders Sjögren.

FOTO: MARIA FÄLDT

mare råder jaktförbud. Därmed har den bågare, som fyllts med ständigt nya doser av arrogans och förnedring, runnit över.

Nu jävlar. Byn, med jaktlaget i främsta ledet, går ut i strid mot överheten.

Låter det som ännu en uppföljare av *Jägarna*, nu i bokform?

Det är det inte. Jaktförbudet är bara ramen för Linda Jones. Eller ska vi säga: det är den utlösande faktor, eller mer kor-

rekt, den upplösande faktor som låter henne titta närmare på hur den sköra relationen mellan stad och land kan kollapsa och hur en bys till synes solida inre liv döljer hierarkier och motsättningar.

Föremål berättar osannolik Förintelsehistoria

PRIS. En medalj, en kaffeservis och en jacka. Några personliga föremål leddes årets Bindefeldstipendiat, dokumentärfilmaren Johan Palmgren, till de mest osannolika berättelser om Förintelsen. Nu lägger de grunden till en ny film.

Johan Palmgrens filmer är flitigt visade, inte minst på SVT, däribland Benny och Kulturhuset om den förre teaterchefen Benny Fredriksson. Men allra mest visad är en kortfilm som han gjorde lite med vänsterhanden. Spårvidshinder skildrar privatbilister som fick sina bilar förstörda av ett trafik hinder som Stockholms stad satt upp vid Gamla stan.

– Där stod jag och filmade. Den är lite missig och har vi-

sats på över 160 internationella filmfestivaler.

Nu får han årets stipendium på 350 000 kronor från Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen för ett av sina pågående filmprojekt. Vad som för Johan Palmgren började som ett praktiskt dokumentationsuppdrag för Forum för levande historia utvecklades till ett eget projekt.

"Minnet av Förintelsen ligger inkslat i de allra enklaste ting", konstaterar juryn för Bindefeldstipendiet och Johan Palmgren berättar ungefär samma sak. Bland de filmade föremål som människor lämnat in till Sveriges museum om Förintelsen finns en medalj som gavs till tyske Max Rotschild efter strit-

Johan Palmgren gör en ny film utifrån berättelser som han menar tål att berättas om och om igen.

FOTO: HENRIK MONTGOMERY/TT

der under första världskriget. Själva diplomaten skrevs under av Adolf Hitler.

Några år senare dog samme Max Rotschild av en hjärtat-

tack efter att ha fått veta att det hemlandet som han gått i krig för nu skulle deportera honom till koncentrationsläger eftersom han var jud.

Hans barnbarn i Sverige hade inte bara farfars medalj, utan också en vacker kaffeservis som deras farmor – när hon förstod att deras liv var fördoat – nattetid hade burit över till sin bästa väninna.

Redan efter ett av de första dokumentationsuppdragen för Forum för levande historia förstod Johan Palmgren att han kunde göra en film. I Malmö skulle han filmas en randig jacka som skulle överlämnas till det nya museet. Ägaren, Kiwa Zyto, berättade hur han hade överlevt flera koncentrationsläger och till slut kommit till Malmö.

Och eftersom hennes bok går under kategorin ungdomsroman (vilket i det här fallet inte bör avskräcka äldre läsare) är hennes huvudpersoner tre tonåringar, alla med sina speciella familjeförhållanden, sina egna sorters utanförskap och sin egen syn på djur och jakt.

Någonstans kan jag tycka att Linda Jones lutar sig väl mycket mot slitna klischeer, den starka representanten från länsstyrelsen kunde till exempel ha fått några nyanser till, men i huvudsak hittar hon helt rätt i det mnerade landskap som numera är norrlandslitteraturs.

Sist men inte minst. Parallellt med den förbjudna älgjakten och sökandet efter Korsningen växer en annan huvudhistoria fram. Den handlar om en valdtakt under en tonårsfest och de konsekvenser den får för de inblandade och resten av samhället.

Det är en sjaskig historiasom spracker fasader och blottar sprickor. Men den berättar också om vänskap och mod. Det är kanske ingen ny mark som Linda Jones här beträdder.

Det spelar mindre roll. För samspelet mellan den våldtagna och hennes bästa vän, och kanske särskilt hacken, glappen och tystnaden i detta samspel som övergreppet och skammen drar med sig, är tecknade med sådan språklig lyhördhet, att det som händer i Marken, åtminstone för mig, framstår som tidigare bitvis okänd mark.

ANDERS SJÖGREN

– Det blev väldigt känslosamt, då kände jag att om jag blir så här berörd kanske jag kan vidareformmedla detta i en film om de här berättelserna. De tål att berättas alltid.

Hur många föremål – och berättelser – som kommer med vet han ännu inte, det händer hela tiden nya saker som Johan Palmgren vill fånga upp. Till sin hjälp har han bland andra arkivexperten Jonas Goldmann som bildsätter berättelserna med historiska bilder och filmer. Bindefeldstipendiet är avgörande för att filmen nu blir av.

– Det ligger väldigt mycket research bakom och det blir en grundplåt som gör att vi kommer i gång ordentligt. (TT)

RIKA JOSEFFSON